

Boekbespreking

Gehandhaafd

Opstellenbundel aangeboden aan Drs. J. C. Brezet bij zijn afscheid als lector in de bedrijfshuishoudkunde aan de Faculteit der Economische Wetenschappen van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Onder redactie van Prof. Drs. J. Bulte, Drs. K. J. Steeneker en Drs. R. van der Wal. Uitgever: Erasmus Universiteit Rotterdam, december 1984. 311 pagina's.

Vijftien leden en oud-leden van de vakgroep Kosten- en Winstbepalingsvraagstukken van de economische faculteit der Erasmus Universiteit hebben één van hun prominenten geëerd door ter gelegenheid van zijn afscheid een bundel wetenschappelijke artikelen te produceren. Een verdiende hulde voor Brezet, die zoveel jaren samen met Burgert een belangrijk stempel drukte op de vorming van Rotterdamse bedrijfseconomen.

De behandelde onderwerpen liggen vrijwel uitsluitend op twee gebieden, namelijk Winstbepaling en Jaarverslaggeving. Het is in het bestek van een boekbespreking erg moeilijk een samenvatting van alle artikelen te geven. Daarom zullen wij een subjectieve keuze maken, en aan het slot een korte aanduiding van de overige artikelen geven.

Allereerst iets over artikelen betreffende winstbepaling.

Bulte en Krens leggen in hun artikelen over respectievelijk het IJzeren voorraadstelsel, en het stelsel Bakker de nadruk op de betekenis van de analyses die Brezet van deze methoden heeft gegeven. Deze analyses hebben oplossingen van deelproblemen, zoals bijv. het probleem van de economische vervanging dichterbij gebracht, of hebben methoden zodanig generaliseerd dat hun betekenis beter aan studenten duidelijk kon worden gemaakt. Krens toont duidelijk de betekenis van het stelsel Bakker aan zowel in de Nederlandse als in de internationale discussie over winstbepaling. Jammer dat de discussies in het Nederlandse, Engelse en Duitse taalgebied nogal onafhankelijk van elkaar werden (en wat het Engelse taalgebied betreft, worden) gevoerd, anders waren zowel Bakkers als Limpergs ideeën internationaal meer bekend geworden, dan thans het geval is.

Knoops gaat in zijn bijdrage in op de betekenis van winstbepalingstheorieën; met name gaat hij in op normen en normativiteit. De auteur laat zien dat 'Rotterdamers' als Brezet en Burgert zich vooral lieten leiden door een benadering van winstbepaling, als logische resultante van een subjectieve keuze van uitgangspunten ten aanzien van handhavingsdoelstellingen. 'Amsterdamers' zoals Limperg en Van der Schroeff trachtten daarentegen één economisch juist winstbegrip te vinden.

Toch blijkt mijns inziens uit deze bijdrage duidelijk dat de factoren die in theorie en in de praktijk bepalend zijn voor de keuze van een handhavingsdoelstelling niet voldoende onderwerp van studie zijn geweest.

Verder vat de auteur het begrip handhavingsdoelstelling op als een doelstelling, die ondernemingsleiding nastreeft. Deze interpretatie zou ook een uitgebreide discussie waard zijn. Ik zou geneigd zijn een instandhoudingsdoelstelling slechts als een meetcriterium te beschouwen. Dat wil zeggen een bepaalde opvatting over een nulpunt (bijv. nominaal geld, koopkracht), waaraan men het surplus of tekort meet.

Ook het artikel van De Koning, handelend over de theoretische grondslag voor historische prijzen in de jaarrekening gaat in op, en verdedigt de mérites van de bovengenoemde benadering van 'different concepts of profit for different purposes'.

Artikelen van Den Adel over niet-gerealiseerde reële waardeinstijgingen van materiële vaste vlottende activa en van Van Halem over Winstbepaling en Modelbouw relateren winstbegrippen aan elkaar, en zijn dus vooral gericht op analyse.

Van Halems analyse sprak mij van beide het meest aan.

Hij betoogt dat het economisch winstbegrip een betere basis is voor de uitkeringsbeslissing dan accounting profit. Theoretisch is zijn betoog juist. Helaas is het in bepaalde opzichten slechts theoretisch juist, omdat het economisch winstbegrip, evenals de daarmee verbonden prognoses van toekomstige cash-flows slechts een basis zullen kunnen zijn voor uitkeringen, als men enig vertrouwen kan hebben in de betrouwbaarheid ervan, en als men uitgaat van een stationaire toestand met gegeven toekomstplannen. Kortom, de veron-

derstellingen waarvan wordt uitgegaan zijn wel erg beperkt.

Van de artikelen over jaarverslaggeving heb ik vooral genoten van Burgerts stellingname en van de analyse van Van Helleman. Burgert betoogt zeer geëngageerd dat negatieve goodwill iets fictiefs is, en daarom niet als toekomstige winst of vermogen zou mogen worden aangemerkt. Positief schrijft hij over de Amerikaanse praktijk om de negatieve goodwill van vaste activa af te boeken. Zijn bezwaar houdt dus voornamelijk in dat het totaalbedrag van de activa en dus het eigen vermogen door waardering tegen intrinsieke waarde te hoog wordt voorgesteld, indien er minder dan de intrinsieke waarde voor een deelneming is betaald.

Van Helleman laat zien dat grote multinationale ondernemingen minder als eenheid opereren dan in een geconsolideerde jaarrekening wordt gesuggereerd. Ook Van Hoepens artikel over verslaggeving van tussenholdings in ons land onder de werking van Titel 8 BW 2, is zeer de moeite van het lezen waard. Zijn artikel gaat vooral over de noodzaak tot consolidatie van dochters van buitenlandse tussenholdings. Deze materie is volop in beweging, zowel door op stapel staande wetswijzigingen als door recente jurisprudentie waardoor de conclusies van deze auteur slechts een korte geldigheidsduur hebben.

Van der Gaag geeft een verslag van een onderzoek naar het voorkomen van toekomstinformatie in het bestuursverslag, waaruit blijkt dat de nieuwe wet veel verdergaande eisen stelt, dan hetgeen de praktijk vòòr 1984 was.

Tenslotte:

- Hoogendoorn bespreekt stelselwijzigingen;
- Dijkema behandelt een aantal aspecten van de Staat van herkomst en besteding van middelen;
- Van der Wal geeft een overzicht van enkele speciale aspecten van jaarrekeningen van banken;
- Bonnet behandelt toerekening van winsten in het bouwbedrijf;
- Steneker bespreekt enkele aspecten van waardering tegen actuele waarden in de sfeer van de overheid.

Bovenstaande opsomming is vooral bedoeld om de lezers een idee te geven van de inhoud van de bundel.

De auteurs behandelen hun onderwerp over

het algemeen sterk analytisch. Zoals men van universitaire docenten kan verwachten, geeft een aantal artikelen blijk van grote belangstelling bij auteurs voor punten die meer van theoretisch dan van praktisch belang zijn. En het geheel ademt een geest die meer gericht is op analyse, dan op het ontdekken van 'de steen der wijzen'. Kortom, Brezets benadering van de bedrijfseconomie wordt door de meeste van zijn vakgroepgenoten gevolgd.

De meeste artikelen zijn echter zeer lezenswaardig voor bedrijfseconomen en accountants die in de praktijk werkzaam zijn.

Prof. Dr. J. Klaassen